

**KITOB SEHRI: INSON TAFAKKURI VA MA'NAVİYATINING SHAKLLANISHIDA
KITOBLARNING O'RNI****Isroilov Dilshodxo'ja Saidqosim o'g'li**

Iqtisodiyot va Pedagogika universiteti Xorijiy tillar fakulteti

Rus tili va adabiyoti 193- 23 guruh 3- kurs talabasi

Murojaat uchun Tel: + 93 934 96 19 dilshodxoja.isroilov381@gmail.com<https://doi.org/10.5281/zenodo.15814711>

Annotatsiya. Mazkur maqolada kitobning inson tafakkuri va ma'naviyatining shakllanishidagi beqiyos o'rni haqida so'z yuritiladi. Kitob inson hayotida do'st, ustoz va yo'lko'rsatuvchi sifatida namoyon bo'ladi. Tarixiy manbalar va zamonaviy qarashlar asosida kitobning bolalar va o'smirlarning shaxsiy hamda intellektual rivojlanishiga ko'rsatadigan ta'siri yoritilgan. Sohibqiron Amir Temur, Alisher Navoiy va Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyevning fikrlari asosida kitobning jamiyat taraqqiyotidagi o'rni tahlil qilingan.

Shuningdek, maqolada mutolaaga bo'lgan qiziqishni oshirish, yoshlar qalbida ma'naviyat va vatanparvarlik tuyg'ularini shakllantirishda kitobning ta'siri bo'yicha mustaqil mulohazalar bayon etilgan. Kitob o'qish nafaqat bilim manbai, balki insonning ichki olamini boyituvchi kuchli vosita sifatida talqin etiladi.

Kalit so'zlar: Kitob, tafakkur, ma'naviyat, mutolaa, o'qish madaniyati, bolalar tarbiyasi, o'smirlar psixologiyasi, nutq rivoji, ijodiy fikrlash, milliy o'zlik, axloqiy tarbiya, vatanparvarlik, yoshlar ma'naviyati, ma'naviy immunitet.

Abstract. This article explores the profound role of books in shaping human intellect and spirituality. A book is seen as a friend, mentor, and guide throughout life. Drawing upon historical figures such as Amir Temur and Alisher Navoi, as well as the statements of President Shavkat Mirziyoyev, the article discusses the importance of reading culture in developing youth's worldview, patriotism, moral upbringing, and creative thinking. Books are portrayed not only as sources of knowledge but also as powerful tools for emotional, intellectual, and ethical development. The paper emphasizes the impact of reading on children and adolescents and encourages the promotion of reading habits in families and educational institutions.

Keywords: Book, thinking, spirituality, reading culture, child development, adolescent psychology, speech development, creative thinking, national identity, moral education, patriotism, youth spirituality, mental immunity.

Аннотация. В данной статье рассматривается значительная роль книги в формировании человеческого мышления и духовности. Книга представляется как друг, наставник и путеводитель на протяжении всей жизни. На основе высказываний таких исторических личностей, как Амир Темур и Алишер Навои, а также Президента Шавката Мирзиёева, раскрывается важность культуры чтения в воспитании мировоззрения молодежи, патриотизма, нравственных качеств и творческого мышления. Книга выступает не только как источник знаний, но и как мощный инструмент эмоционального, интеллектуального и этического развития. В статье подчеркивается влияние чтения на детей и подростков, а также необходимость развития культуры чтения в семье и образовательных учреждениях.

Ключевые слова: Книга, мышление, духовность, культура чтения, развитие ребенка, психология подростков, развитие речи, творческое мышление, национальная идентичность, нравственное воспитание, патриотизм, духовность молодежи, ментальный иммунитет.

Kirish

Adabiyot va kitob insoniyat taraqqiyotining eng muhim omillaridan biridir. Kitob – bu fikrlar dunyosiga ochiladigan eshik, tafakkur va ma’naviyat manbai, aql bilan yurakni uyg’unlashtiruvchi bebaho vositadir. U orqali inson dunyoni, o’zini va jamiyatni anglaydi.

Bugungi kunda yosh avlodni intellektual va axloqiy jihatdan kamol toptirishda kitobning tutgan o’rni beqiyosdir. Shu sababli, ushbu maqolada kitobning inson tafakkuri va ma’naviy dunyosining shakllanishidagi o’rni haqida fikr yuritiladi.

Asosiy qism

Kitob insonning eng yaqin do’sti, aql va bilim manbaidir. U fikrlash quroli, xazinalar kaliti, tafakkur manbai bo’lgani uchun xalqimiz uni aziz, mo’tabar va muqaddas deb hisoblaydi. Sohibqiron Amir Temur ta’biri bilan aytganda: “Kitob (bitig) barcha bunyodkorlik, yaratuvchilik va aql-idrokning asosidir, hayotni yaratuvchi murabbiydir”.

Alisher Navoiy hazratlari esa “Kitob — beminnat ustoz, bilim va ma’naviy yuksalishga erishishning eng asosiy manbai” deb ta’kidlaganlar. Kitob o’qish dunyoqarashni kengaytiradi, hayotga munosabatni o’zgartiradi va ma’naviy immunitetni oshiradi. Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev mutolaa haqida shunday deganlar: “... hammamiz uchun ayni paytda juda muhim ahamiyatga ega bo’lgan masala, ya’ni kitobxonlikni keng yoyish va yoshlarimizning kitobga bo’lgan muhabbatini, ularning ma’naviy immunitetini yanada oshirishga qaratilgan ishlarimizni yangi bosqichga olib chiqish vazifasi turibdi”. Shu bois, kitob bizning do’stimiz, ustozimiz va boyligimizdir. Uni o’qish orqali biz ma’naviy va intellektual rivojlanamiz, hayotdan to’liqroq bahramand bo’lamiz. Kitob – bilim va ma’naviyat manbai bo’lib, inson tafakkurini o’stirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, bolalar va o’smirlarning ma’naviy rivojlanishida kitobning o’rni beqiyosdir. Kitob o’qish orqali ular dunyoqarashini kengaytiradi, axloqiy fazilatlarini o’zlashtiradi va ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi. Bolalar yoshligidan kitob o’qishga qiziqish uyg’otsa, ularning tafakkuri yanada rivojlanadi. Kitob o’qish orqali bolalar quyidagi jihatlariga ega bo’ladilar:

1. Til va nutq rivoji: Kitob o’qish bolalarning lug’at boyligini oshiradi, fikrlarini aniq va ravon ifodalashga yordam beradi.

2. Ijodiy tafakkur: Ertaklar, hikoyalar va qiziqarli voqealar orqali bolalar o’z tasavvurlarini kengaytiradi, yangi g’oyalarni o’ylab topish qobiliyatini shakllantiradi.

3. Axloqiy tarbiya: Kitoblardagi qahramonlar orqali bolalar yaxshilik va yomonlik tushunchalarini anglaydi, axloqiy qadriyatlarni o’zlashtiradi.

4. Diqqat va sabr-toqatni oshirish: Kitob o’qish jarayonida bola biror voqeani tugatish uchun sabr qiladi va diqqatini jamlashni o’rganadi.

O’smir yoshida kitob o’qish insonning kelajakdagi shaxsiyati shakllanishiga katta ta’sir ko’rsatadi. Bu yoshda bolalar mustaqil fikrlashni o’rganadi va hayotga to’g’ri qarash shakllanadi.

Kitob o’qishning o’smirlar uchun foydalari quyidagilardan iborat:

1. Dunyoqarashni kengaytirish: Ilmiy, tarixiy va badiiy kitoblar orqali o’smirlar turli madaniyatlar va hayot tajribalari bilan tanishadi.

2. O’qish odatini shakllantirish: Yoshligidan kitob o’qishga odatlangan o’smirlar yetuklik davrida ham o’qishni davom ettiradi.

3. Ijodiy va tanqidiy fikrlashni rivojlantirish: Kitoblar insonni mustaqil tahlil qilishga, fikr yuritishga va o’z nuqtayi nazariga ega bo’lishga o’rgatadi.

4. Emotsional intellekt va hissiy yetuklik: Adabiyot inson hissiyotlarini chuqurroq anglashga va o’z kechinmalarini boshqarishga yordam beradi.

5. Ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirish: Kitoblar orqali insonlar hayotidagi muammolar va ularning yechimlari haqida o'rganib, ijtimoiy muhitda o'zini to'g'ri tutish ko'nikmalarini hosil qiladi.

Mutolaa bolalar va o'smirlarning shaxsiy va intellektual rivojlanishida muhim omil bo'lib, ularning kelajak hayotiga katta ta'sir ko'rsatadi. Farzandlarning kitobga bo'lgan muhabbatini oshirish uchun ota-onalar, o'qituvchilar va jamiyat vakillari birgalikda harakat qilishi kerak.

Kitob o'qish madaniyatini targ'ib qilish orqali biz kelajak avlodni bilimli, madaniyatli va ma'naviy yetuk shaxs sifatida tarbiyalaymiz.

Xulosa

Kitob- inson tafakkurining quvvati, ma'naviyatining tayanchi va kamolot sari eltuvchi eng ishonchli yo'ldoshdir. U orqali inson hayotni, jamiyatni va o'zini anglaydi, axloqiy mezonlarni shakllantiradi va ma'naviy boylikka ega bo'ladi. Bolalar va o'smirlar hayotida kitobning tutgan o'rni ularning shaxsiyati, nutqi, fikrlash doirasi va ijtimoiy munosabatlariga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Bugungi globallashuv va raqamli texnologiyalar davrida ham kitob o'z ahamiyatini yo'qotgani yo'q. Aksincha, bu davrda yosh avlod qalbida milliy o'zlikni shakllantirish, mustaqil fikrlashga o'rgatish, axloqiy va intellektual yetuklikni ta'minlashda mutolaaga bo'lgan ehtiyoj yanada kuchaymoqda. Shu sababli, ota-onalar, pedagoglar, kutubxonachilar va butun jamiyat kitob o'qish madaniyatini keng targ'ib etishi lozim. Kitobga mehr qo'ygan yosh avlod-ma'naviy barkamol, bilimli va vatanparvar jamiyatning asosi bo'lishi shubhasizdir. Kitobga intilgan qalb hech qachon zulmatda qolmaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Zarafshon. Kitob – bilim va ma'naviyat manbai. 2025-yil, 12-aprel. <https://zarnews.uz>
2. Alisher Navoiy. Mahbub ul-qulub — T.: G'afur G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti, 1991.
3. Shavkat Mirziyoyev. Yangi O'zbekiston – yangi taraqqiyot bosqichiga dadil qadam. T.: O'zbekiston, 2021.
4. A. Xolbekov. Yoshlar ma'naviyati va mutolaa madaniyati. — Toshkent, 2020.
5. X. Qayumova. Kitob – shaxs kamoloti mezon. "Ma'naviyat" jurnali, 2022, №1.
6. Sultonova M. Bolalar va o'smirlar psixologiyasida kitob o'qishning ahamiyati. – "Oila va jamiyat" ilmiy to'plami, 2023.